

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

11-12

2023

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti

08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:
Sharipov Qo'ng'irotboy Avezimbetovich

Elektron nashr. 1302 sahifa, 5-dekabr, 2023-yil.

Bosh muharrir o'rinbosari:
Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:
Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Rae Kvon Chung, Janubiy Korea, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Toshkulov Abduqodir Hamidovich, i.f.d., prof., TDU rektori
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari
Sharipov Qo'ng'irotboy Avazimbetovich, t.f.d., prof., TDIU rektori
Oblamuradov Narzulla Naimovich, i.f.n., dotsent
Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati
Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti bo'limi boshlig'i
Eshov Mansur Po'latovich, i.f.d., prof., TDIU Akademik faoliyat bo'yicha prorektori
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU YoMMMBIB birinchi prorektori
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., "O'IRIAM" ilmiy tadqiqot markazi direktori – prorektor
Yuldashev Maqsud Abdullayevich, p.f.d., prof., TDIU Moliya-iqtisod ishlari bo'yicha prorektori
Karimov Norboy G'aniyevich, i.f.d., prof., TDIU huzuridagi PKQTMO tarmoq markazi direktori
Hakimov Nazar Hakimovich, f.f.d. TDIU professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TMI professori
Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU professori
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, f.f.d., TDIU professori
Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., profesor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, i.f.d., TDIU professori
Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori
Musyeva Shoira Azimovna SamDu IS instituti professori
Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d., "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d., Toshkent Arxitektura-qurilish universiteti katta o'qituvchisi
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisod fanlari nomzodi, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi
Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti
Nomozova Qumri isoyevna GF universiteti dotsenti
Fayziyev Oybek Raximovich, i.f.f.d. (PhD), dotsent
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU mustaqil tadqiqotchisi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Ekspertlar kengashi:

Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti
Imomqulov To'liq Burxonovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

MUNDARIJA

Vзаимодействие реального и финансового сектора экономики в современных условиях.....	12
Шарипов Конгратбай Авезимбетович, Зайнутдинова Умида Джалаловна	
Развитие исламских банковских продуктов в коммерческих банках.....	19
Иноятова Камола Фуркатовна	
Kreditlashda risklarni boshqarish usullaridan foydalanish.....	23
Abdullayeva Sharbat, Abdullayeva Nozima	
Korxonalarining tashqi iqtisodiy faoliyatdagi raqobatdoshligini ta'minlashda marketingdan foydalanish.....	29
Axmedov Ikrom Akramovich	
Hududlarda "yashil" iqtisodiyotni rivojlantirishning zamonaviy tahlili	36
Butaboyev Maxamadjon, Gaibnazarova Zumrat Talatovna	
Yashil iqtisodiyotga o'tishda xorijiy davlatlar tajribasi va uni O'zbekistonda qo'llash imkoniyatlari	41
Yavmutov Dilshod Shoyimardonkulovich	
Zamonaviy ekoshaharlar barpo etish va uni tatbiq etish zaruriyati.....	47
Zikrullayev Valixon G'aybullayevich	
Indian Festivals and Nature Conservation: Connecting People for Sustainability	52
Nigora Saidmuradova Aslamovna, Anil Kumar	
Financing clean energy projects in different ways.....	59
Botirov Azamat Axmedovich, Fayziyev Samandar Sobri ogli	
Теоретические основы развития социальной инфраструктуры.....	67
Алимова Муниса Юльчиевна	
O'zbekistonda tadbirkorlik subyektlarining raqamli marketingdan foydalanish holati va rivojlanish tendensiyalari.....	71
Sobirjonov Sanjar Sobirjonovich	
Aholiga bank xizmatlarini ko'rsatish tizimini takomillashtirish	81
Uskanov Eldor	
Investitsiya loyihalarini islom moliya instrumentlari orqali moliyalashtirish yo'llari	86
Haydarov O'ral Axmadovich	
"Yashil" iqtisodiyotga o'tishda esg omillar asosida investitsiya kiritishning o'rni va ahamiyati	93
Nosirov Egamqul Ismailovich	
"Enesses" MChJ da marketing muhitini tahlil qilish va takomillashtirish.....	100
Musyeva Shoiraz Azimovna	
Использование информационных и коммуникационных технологий в совместных образовательных программах: проблемы и решения.....	107
Ташева Севара Равшановна	
Iqtisodiy globallashtirishning nazariy asoslari.....	111
Abduraxmonov Farxod Abdufarmonovich	
Sanoat korxonalari samaradorligini oshirishning nazariy-amaliy asoslari.....	117
Xursandov Komiljon Maxmatkulovich	
Fiskal siyosat va soliq to'lovchilar faoliyatini tartibga solishning nazariy masalalari	122
Isroilov Bohodir Ibragimovich, To'rayev Alijon Akmal o'g'li	
Bank daromadlarini oshirishda masofaviy bank xizmatlarini tutgan o'rni.....	128
Xudoyorov O. O.	
Elektron savdo korxonalarida buxgalteriya hisobini tashkil etish	132
Po'latov Xudoyberdi O'ktamovich	
Ekonometrik modelashtirish asosida mavsumiylikning turistik mahsulotlar ishlab chiqarishga ta'sirini kamaytirish usullari.....	135
Xamzayeva Dilduza Samarovna	
Yuridik shaxslar soliq yukining shakllanish omillari va uni optimallashtirish muammolari	141
Abduturopov Jasurbek Nozimjonovich	
Tadbirkorlik risklari tavsifi va tasniflashning nazariy masalalari	148
Bektemirov Abdumalikovich	
Urban farming.....	151
Ahmedova Ziyodahon Saydulloxon qizi, Askarov Hasanboy Holdorovich	
A Foreign Experience of Forming Small Business and Private Entrepreneurship Infrastructures (An Example of Usa).....	153
Kosimov Sardor Dilmurodovich, Akbarov Abdulkhamid Akmal ugli	

Principal Protected Notes on the credit rating of National Bank of Uzbekistan	159
Abdugʻaniyev Abdulaziz Alisher oʻgʻli	
Features and Challenges of Digital Transformations in the Service Sector	164
Kurbanova Maftuna Lazizovna	
Kichik biznes va tadbirkorlikning rivojlanishiga taʼsir etuvchi omillar.....	170
Kurbonov Jasurbek Pozilovich	
Jamoat transport tizimini raqamli texnologiyalarni joriy etish va ulardan foydalanishning dolzarbligi.....	173
Kushakova Maʼmura Narimanovna	
Transport xizmatlari bozorida marketing faoliyatini mexanizmlarini rivojlanishining asosiy tamoyillari	176
Nosirov Javlonbek Jamoliddin oʻgʻli, Raxmatov Ziyodullo Nosirovich	
Financing clean energy projects in different ways	179
Botirov Azamat Axmedovich, Fayziyev Samandar Sobri ogli	
Oʻzbekistonning mehnat migratsiyasidagi hamkorligi haqida baʼzi mulohazalar (Qozogʻiston va Rossiya misolida)	187
Azamatova Gulmira Bayirbekovna	
Assessment of management effectiveness in ensuring economic and financial stability	191
Akramova Aziza Abduvohidovna	
Международное сотрудничество Республики Узбекистан в сфере образования	196
Жамалова Гулнора Гуломовна, Айматова Фарида Хуразовна	
Oʻzbekistoning ekologik muammolariNI bartaraf etish va yashil iqtisodiyotga oʻtish yoʻnalishlari.....	202
Aliyev Azim Tolip oʻgʻli	
Экономическая безопасность и факторы влияющие на неё.....	205
Абдишукуров Шерзод Шавкат угли	
Qashqadaryo viloyatida tabiiy resurslardan foydalanish istiqbollari	211
Xoʻjanova Gulshoda Otamurodovna	
Raqamli marketing strategiyalarining raqamli iqtisodiyotda isteʼmolchilar xulq-atvoriga taʼsirini tahlil qilish.....	214
Raxmatova Sitara Shuxratjon qizi	
Oʻzbekiston Respublikasi tijorat banklarida masofaviy bank xizmatlarini takomillashtirish.....	221
Xudayberganova Zarofat Zaxidovna	
Oʻzbekistonda kichik va oʻrta biznesni rivojlantirishda ichki va tashqi muhit.....	227
Saypullayev Ilhomjon Abduraxmonovich	
Buxgalteriya axborotining sifat tavsiflari	233
Raxmatova Shaxnoza Shukurovna	
Роль и значение логистики в развитии коммерческой деятельности торговых предприятий	240
Маматкулова Шоира Джалоловна	
Uzum yetishtirishning tashkiliy-huquqiy munosabatlari va sohani rivojlantirish imkoniyatlari.....	245
Boltayev N. N.	
Tashqi savdo jarayonlarini tashkil qilishning nazariy uslubiy asoslari.....	249
Qurbonov A. U.	
Korxonalarda pul mablagʻlari auditini takomillashtirish yoʻllari.....	254
Karamatova Noiba Xusniddinovna	
Kichik biznes subyektlarining raqobatbardoshligini oʻziga xos xususiyatlari.....	259
Axmedov Oybek Turgunpulatovich	
Агротуризм как источник дополнительного дохода для фермеров в самаркандской области.....	263
Анваров Нодир Аллаёрович, Назарова Раъно Рустамовна	
Tijorat banklari faoliyatida islomiy bank xizmatlarini rivojlantirish istiqbollari	272
Absamatov Askar Ergashovich	
Kichik biznes subyektlari faoliyatida mikromoliyaviy xizmatlar koʻrsatishning zamonaviy holati.....	277
Yusupov Abbosxon Aliyevich	
The Experience of The Japanese State in Increasing Investment Activity in Uzbekistan.....	285
Satoshi Sugahara, Ochilov Bobur	
Paxta-toʻqimachilik klasterlarida sotish baholarining tahlili.....	292
Nazarova Maryam Sharipovna, Kazakova Zulayxo Saloxiddinovna	
Tadbirkorlik subyektlari eksportida raqamli platformalardan foydalanish strategiyalari.....	297
Mamasoatov Dilshod Ravshanovich	
Tijorat banklarida xalqaro iqtisodiy sanksiyalar va eksportga taqiqlar bilan bogʻliq risklarni baholash va kamaytirish matritsasining metodologiyasi	304
Keldiyorov Shohruh Ilyos oʻgʻli	

Sotish jarayonlari hisobini buxgalteriya hisobining xalqaro standartlari asosida takomillashtirish.....	308
Eshmuradov Ulug'bek Tashmuratovich	
Tijorat banklari faoliyatida transformatsiyalanish jarayonlarining asosiy yo'nalishlari.....	313
Bekmurodov Abbos Amiriddinovich	
Agroklastarlarda moliyaviy natijalar hisobini xalqaro standartlar asosida takomillashtirish masalalari.....	318
Alikulov Abdimo'min Ismatovich, Toshpulatov Jalil Baxodirovich	
Tijorat banklarida investitsiya siyosatini amalga oshirishning muhim jihatlari.....	324
Abiyev Davron Ilxomovich	
Проблемы и решения при оптимизации финансового моделирования деятельности предприятия	331
Юлдошева Гулноза Абдинабиевна	
Hududiy iqtisodiy xavfsizlik va uning asosiy xususiyatlari.....	336
Raximov E. N.	
Boshqarish sifatining iqtisodiy mohiyati va uni rivojlantirish masalalari	343
Shoyev Davronbek Axmadjonovich, Ahmadjonova Gulsanam	
Важность данных о движении затрат для повышения эффективности управления предприятием.....	346
Расулова Ш. X.	
Korxonalar daromadlariga ta'sir qiluvchi risklarning tahlili	351
Sa'dullayev Oybek Turdiali o'g'li	
Xalqaro standartlar asosida daromadlar hisobini tashkil etish.....	364
Abdusaidov Sanjar Jaloliddin o'g'li	
Выработка страховой системы защиты владельцев депозита.....	368
Узакова Камола Бехзодовна	
Обзор законодательных и регуляторных положений по введению и регулированию Исламской банковской деятельности в юрисдикции Республики Казахстан	372
Ёркулов Умиджон	
Перспективы развития производства и экспорта плодоовощной продукции в Узбекистане	378
Узганбаева Дилноза Тохтасиновна	
Перспективы развития государственного управления высшим образованием в условиях функционирования рынка	382
Умаров Диёр Равшанович	
O'zbekiston moliya tizimida mahalliy moliyaning o'ziga xos xususiyatlari	388
Turopova Nigora Xolmurod qizi	
Qishloq joylarda xizmat ko'rsatish sohasi orqali aholini ish bilan bandligini ta'minlash istiqbollari.....	393
Taylakova Dilafro'z Baymamatovna	
Увеличение привлекательности инвестиций в туристической отрасли через стратегическое финансирование	399
Хусниддинов Нуриддин	
Agrobiznesni innovatsion rivojlantirish loyihalarini moliyalashtirishning metodologik asoslari.....	402
To'ychiyev Abduraxmon G'ofurovich	
Virtual bank – kelib chiqishi va moliyaviy xizmatlar kelajagi.....	406
Nabiyeva Feruza Odilovna	
Проблемы и перспективы развития депозитных операций коммерческих банков Республики Узбекистан	411
Холмирзаев Эльбек Бахтиерович	
Smart-shartnomalar – raqamli marketingning zamonaviy texnologiyalaridan biri sifatida	415
Yahyojonov N. B.	
Banklarda depozit operatsiyalarini hisobini yuritish tartibi.....	420
Mirzayeva Xilola Jaloliddin qizi	
Kichik biznes korxonalariga xorijiy investitsiyalarni jalb qilishning iqtisodiy samaradorligi	424
Mamanazarova N. J., Jamilova N. X.	
Проблемы привлечения финансирования за счет корпоративных облигаций	429
Рахмедова Мадинахон Нусрат кизи	
Формирование финансовой стратегии местных бюджетов	433
Примова Н. И.	
Xizmat ko'rsatish korxonalarini soliqqa tortishning dolzarb muammolari va ularning yechimlari	440
Pardayev Jamshid Muzaffarovich	
O'zbekistonda hududlar kesimida raqamli iqtisodiyotning rivojlanish holati.....	445
Uralov Baxtiyor Maxmudovich, Ishturdiyev Hasan Abdigapparovich	
Experience of Islamic financial organizations in CIS countries and opportunities to use it effectively in Uzbekistan	450
Sattarova Dilfuza Dilshodbekovna	

Qashqadaryo viloyati hududlarining vertikal o'sish holati va xususiyatlari	456
Erkayeva Gulbaxor Panjiyevna, Raximova Madina Shuxrat qizi	
Innovatsion o'sishga inson kapitali ta'sirining zamonaviy yondashuvlari.....	462
Ostanov Egamberdi, Ostanova Mashxura Egamberdiyevna	
Kapital bozorida institutsional investorlar sifatida sug'urta kompaniyalari ishtiroki	466
Omonov Sardor O'lmasovich	
Tadbirkorlik subyektlarining raqamli transformatsiyasining asosiy va muhim jihatlari.....	472
Nutfulloyev Tolib G'olib o'g'li	
Korxonalarda korporativ madaniyatni rivojlantirish asoslari.....	478
Sadikova Muslima Alisher qizi	
Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari (MHXS)ga muvofiq moliyaviy hisobotlarni tuzish usullari.....	483
Sabirova Zaynab Qadambayevna	
Фондовые рынки и финансовая грамотность: путь к финансовому осознанию	488
Режаббаев Сарвар Умархонович	
Turistik korxonalarda yashil innovatsion mahsulotlar orqali samaradorlikni oshirish.....	491
Ruzibayeva Nargiza Xakimovna	
Milliy kapital bozorida korporativ qimmatli qog'ozlar amaliyoti tahlili.....	497
Otaxonova Shohyora	
Aholining turmush farovonligini yashlashning ijtimoiy-iqtisodiy masalalari	502
Qobilova Shaxnoza	
Surxondaryo viloyatida sug'oriladigan yerlardan foydalanish holatining statistik tahlili	505
Sharifi Abdul Fatah	
Economic and Social Significance of Personnel Management in Manufacturing Enterprises: A Dual Dimension Analysis.....	512
Sarimsakov Baxtiyor Rahmonjanovich	
Samarqand viloyatida iste'mol tovarlar bozorining rivojlantirish istiqbollari	518
Usmanov Zayniddin Berdirasulovich	
Qurilish tashkilotlarida xodimlarning innovatsion faolligini oshirish yo'llari	523
Usmanov Ixom Achilovich	
Investitsiya jozibadorligini baholashning o'ziga xos jihatlari va metodlari.....	527
Uroqboyeva Farzuna Axmadjonovna	
Mamlakatning iqtisodiy rivojlanishida sanoat 4.0 ning roli: tahlil va natijalar	532
Xujaxonova Sitara Baxtiyor qizi	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida qishloq joylarda davlat xususiy sherikchilik asosida raqamli xizmatlarni takomillashtirish.....	537
Xalimov Shaxboz Xalimovich	
Kichik firmalar raqobatbardoshligini oshirishning mintaqaviy muammolari (Xorazm viloyati misolida)	542
Vaisov Dilshod Ibodullayevich	
"Sam Antep Gilam" mchjda marketingni boshqarishni takomillashtirish yo'llari	549
Usmonova D. I.	
O'zbekistonda energetika korxonalari faoliyatida korporativ boshqaruvining baholash usullarini tahlili.....	555
Abduraxmonova Zarina Muysinjonovna	
Factors for the Development of The Industrial Sector of the Economy	559
Zakhidov Nodir Umidjanovich	
Mintaqa tumanlararo xo'jalik yurituvchi subyektlar qo'shma biznesini konvergent modeli	563
Yusupov Fayzulla Yakubovich	
Aholini biznesga jalb qilishda tijorat banklarining roli.....	567
Yaxshimuratova Xasiyat Xudaybergenovna	
Mahalliy gastronomik turizmni rivojlantirishda nazariy asoslar.....	571
Sultonov B. A.	
Organizational Factors Influencing Leadership Styles and Procurement Outcomes	575
Saidakhmedov Islomjon Uligbekovich	
Проблемы привлечения иностранных инвестиций в инновационном развитии экономики Узбекистана.....	580
Хамракулова О. Д., Халмурзаев М., Аликулов С. А.	
Тенденции развития жилищного строительства.....	585
Алиева Зилола Маматвалиевна	
Учет и анализ производственных затрат на предприятиях	589
Аделя Азаматовна Нематова, Ибрагимов Мансур Мардонович	

Meva-sabzavotchilik klasterlarini rivojlantirishda xorij tajribasi.....	592
Botirov Erkinjon Xayitovich	
Zamonaviy xizmat ko'rsatish bozori: xalqaro tendensiyalar va uy-joy fondi muammolari sarhisobi.....	598
Sanakulova Barnogul Rizakulovna, Berdiyeva Dilfuza Axatovna	
Роль рынка капитала в обеспечении макроэкономической стабильности Республики Узбекистан	605
Дадаханова Саида Махаммаджон кизи	
Iqtisodiyotning xususiy sektorida inson resurslarilarni moddiy rag'batlantirishni takomillashtirishda xorij tajribasi.....	608
Baxtiyorova Umida Ulug'bek qizi	
Korxonalarning investitsiya faolligini ta'minlashda soliqlarning rag'batlantiruvchi rolini oshirish xususiyatlari.....	613
Ilyasova Barno Axmadovna	
Dunyo davlatlari iqtisodiyotini rivojlantirishda investitsiyalarni jalb qilish tendensiyalari.....	618
Imomaliyeva Mohizoda, Raxmatullayev Lazizbek Nematullo o'g'li	
Особенности применения теории игр в задачах организационно-экономического механизма тепличного хозяйства	623
Дурманов Акмал Шаймарданович	
Sanoat korxonalarida iqtisodiy resurslar mohiyatini tavsiflovchi tushunchalar	628
Doniyorova Shaxnoza Doniyorovna	
Mikromoliyalash tashkilotlari faoliyatining operatsiyalar tahlili.....	633
Kamalov Shuxrat Kamalovich	
Temiryo'l transporti sanoat kompleksi korxonalarida ijtimoiy va mehnat munosabatlarini takomillashtirishning nazariy va uslubiy asoslari.....	637
Kadirova Sharofat Amonovna	
Qishloq xo'jalik korxonalarida xarajatlar hisobi va mahsulot tannarxini takomillashtirish masalalari	645
Yuldashev Sherali Xayitovich, Ishturdiyev Hasan Abdigapparovich	
Анализ экологических факторов и их влияние на финансовую безопасность страны.....	650
Ёдгоров Сардорбек Самадович	
Superior directions, modern trends and prospects for the development of the financial market.....	655
Narziyeva Guzal Baxtiyorovna, Raximova Umida Rabbimovna	
Kichik biznesning eksport salohiyatini oshirishda jahon tajribasi	659
Kambarova Sh. M.	
Theory and practice of evaluation of capital assets in Uzbekistan.....	665
Usmonov Bunyod	
Xizmat ko'rsatish sohasini asosiy tarmoqlariga yo'naltirilgan global investitsiyalar holati va prognozini tahlili	668
Muxammadiyev Kamoliddin G'ulomiddinovich	
Методологические основы банковского кредитования и классификация факторов, влияющих на особенности получения кредитов	672
Каримова Азиза Махмадризовна	
Sanoat salohiyati va omillar unumdorligini iqtisodiy-statistik baholash usullari.....	676
Kasimov Azamat Abdulkarimovich	
Цифровизация банков: риски и стратегии управления финансовыми активами в цифровой эпохе.....	682
Кодиров Бобур	
Davlat-xususiy sherikligi asosida iqtisodiyot tarmoqlarining investitsion salohiyatini oshirishning o'rta muddatga mo'ljallangan istibollari (O'zbekiston temiryo'llari AJ misolida)	689
Qodirov Jasurbek Sharofitdinovich	
Banklarda mummoli kreditlar bilan ishlash: samarali strategiya va yondashuvlar	696
Mirsaliyev Erkin Ergashevich	
Agrosanoat ishlab chiqarishining raqobatbardoshligini oshirish va uning innovatsion rivojlanish bilan o'zaro bog'liqligi	700
Dusmatov Begmuhammad Olimjonovich, Muxtorova Oydin Sayfiddin qizi	
Hududlar iqtisodiyotini oshirishda investitsiyalarning roli	707
Akishova Shaxnoza Davlet qizi	
Xizmat ko'rsatuvchi korxonalarning iqtisodiy salohiyatini shakllantirish mexanizmlari	712
Erdonov Muhammadamin Erdon o'gli, Ibragimov Shoxrux Baxtiyorovich, Ataqulov Jahongir Valijon ug'li	
Sug'urtada andarrayting xizmatini (ARDL) modeli tahlili asosida takomillashtirish	717
Mirzoyev Sayfullo Fayzulloyevich	
Роли банков в повышении привлекательности инвестиционной среды в Узбекистане.....	727
Насиров Дилшод Фарходович	

Пути улучшения инвестиционного климата в Республике Узбекистан	731
Нозимов Элдор Анварович, Санатиллоев Ферузшоҳ Бахтиёр угли	
Iqtisodiyot, atrof-muhit, jamiyat va madaniyat o'rtasidagi muvozanatga – obodonlashtirish xizmatlarining ta'siri.....	737
Norkulova Dilfuza Zoxidovna, Xayitov Jamshid Xolvoyevich	
Повышение эффективности депозитной политики в коммерческих банках.....	741
Нуриллаев Раҳмат Ярашевич, Нуриллаев Шердил Жамолиддин угли	
Xo'jalik yurituvchi subyektlarda tovar-moddiy zaxiralar manbalari va ularni shakllantirish amaliyoti	747
Nurmanov Ulugbek Anorbayevich	
Yer rentasi mulkchilik munosabatlari rivojlanishning zaruriy sharti sifatida.....	752
Abdunazarov O.	
Формирование и развитие цифровой экономики (на примере российской федерации и Республики Узбекистан)	756
Ким П. В.	
Tijorat banklari korporativ boshqaruvida bank xizmatlari samaradorligini	760
Kudratov Sunnatulla Ropijanovich	
Tijorat banklari depozit siyosatining banklar resurs salohiyatini oshirishdagi roli	764
Jo'rayev Isroil Ibrohimovich	
Ways of Development of Electronic Commerce in Uzbekistan	770
Javlijev Nuriddin Bektemir o'g'li	
Hydro Energy as the Important Factor of the "Green Economy"	775
Isroilov Xusanboy Ibrohimjon o'g'li	
Navoiy viloyatida turizmni rivojlantirish	781
Isomiddinov Sherzod Sirojiddin o'g'li, Azamatova Nozima Jaxongirovna	
Mehnat resurslaridan foydalanish samaradorligi (Qoraqalpog'iston Respublikasi misolida).....	784
Halimova Dilora Olimboyevna	
Davlat qimmatli qog'ozlari bo'yicha daromadlilik egri chizig'ini aniqlashning fiskal va monetar siyosatni muvofiqlashtirishdagi ahamiyati	787
Hakimov Hakimjon	
Intellectual mulkni boshqarish jarayonlari o'rganishning nazariy muammolari.....	793
Tirkashyev Farhod Mahmudovich	
Sug'urta kompaniyalari va tijorat banklari integratsiyalashuv jarayonini zarurligi va ahamiyati.....	796
Xudoyberdiyeva Sadoqat Abdumannonova	
Роль Среднеазиатских коллекций в развитии музеев России	801
Абдуллаева Нигора Санжаровна	
Hududlarda inklyuziv turizmni rivojlanish muammolari va istiqbollari.....	804
Qo'ziboyev Boxodir Azzamboy o'g'li, Ibragimov Behruz Ravshan o'g'li	
Oliy ta'lim tizimida talabalar bilimni yuksaltirish jarayoni: muammolar va yechimlar	808
Hakimov Nazar Hakimovich, Vaxobova Marg'uba Abduxamidovna	
Yashil iqtisodiyot: mazmun mohiyati, nazariya va amaliyot	812
Yuldashev Mutallib Ibroximovich	
Samarqand viloyatida iste'mol tovarlar bozori tahlili	819
Xudaynazarova Dilnoza Gafurovna	
"HAVAS COMFORT MEDEL" MChJda marketing xizmatini tashkillashtirish va uning samaradorligini oshirish yo'llari	823
Musyeva Shoirazimovna	
Tadbirkorlik subyektlari faoliyatini soliqlar vositasida rag'batlantirishning klassik nazariyalaridan foydalanish imkoniyatlari.....	831
To'xsanov Qudratillo Nozimovich	
Yoshlarning ish bilan bandligini ta'minlashning asosiy yo'nalishlari.....	837
Mamaraximov Bekzod Erkinovich	
Chakana bank xizmatlarini rivojlantirish hududlar barqaror rivojlanishining omili sifatida	841
Niyozov Zuxur Davronovich	
Raqamli texnologiyalar asosida oziq-ovqat ta'minoti zanjirini rivojlantirish omillari	845
Yusupov Muxiddin Soatovich	
O'zbekistonda korporativ kreditlash amaliyotini rivojlantirish orqali investitsiya jalb qilish imkoniyatlari.....	855
Asatullayev Alisher	
Davlat budjeti jarayonini takomillashtirish masalalari	860
Ataxanov Bekpo'lat Abdullayevich	
Особенности применения теории игр в задачах организационно-экономического механизма тепличного хозяйства	866
Дурманов Акмал Шаймарданович	

Yuridik shaxslar mol-mulkini soliqqa tortishni rivojlantirish yo'llari	872
Gadayev Jaxongir Muhammadi o'g'li	
Some Principle Issues in the Effective use of Budget Funds in Universities	876
Khairiddinov Sh. B.	
Directions of Using Negotiations in Keeping Peace and Ensuring Stability in Society	879
Kholdarova Fariza Tukhtabaevna	
Elektrotexnika sanoati korxonalarida qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan samarali foydalanish.....	883
Mamayusupova Mashxura Sodiqovna	
Elektron tijoratning zamonaviy iqtisodiyotga ta'sirini o'rganish va uni rivojlantirishning asosiy yo'nalishlarini aniqlash	887
Maxmudov Lazizbek Ubaydullo o'g'li	
Foreign Direct Investment and Electricity Consumption During Uzbekistan's Green Transition	896
Nurbek Khalimjonov	
Davlat-xususiy sheriklik loyihalarini qarz kapitali orqali moliyalashtirishni takomillashtirish	902
Obломуродов Нарзулло Наймович, Шавкатов Наврузбек Шавкатович	
Mol-mulk solig'ining soliqqa tortish tartibini takomillashtirish	910
Poyonov Bobur Bekmurod o'g'li	
Konfutsiychilik axloqiy negizlarida olamiy tartibot.....	916
Ruzmatova Gulnoz Miraxrarovna	
"Yashil iqtisodiyot"ni joriy etish istiqbollari	923
Saloxov Sirojiddin Sadriddin o'g'li	
Investitsiyaning iqtisodiy mohiyati va O'zbekiston iqtisodiyotida tutgan o'rni.....	928
Samijonov Musobek G'ayratjon o'g'li	
O'zbekiston qishloq hududlarida maishiy xizmat ko'rsatish sohasini rivojlantirish.....	933
Sharifov Shuhrat Saidahmadovich	
Exploring Big Data Applications for Knowledge Management in Higher Education Administration.....	936
Shakhzod Saydullaev	
O'zbekiston sug'urta bozorida qayta sug'urta faoliyatini rivojlantirish istiqbollari.....	944
Sharobiddinov Akramjon Goyibbayevich	
Ekologik turizmning turlari va uni tashkil etishda tabiiy resurslarning ahamiyati.....	950
Soatov Yusuf Xo'jayor o'g'li	
Mamlakatga xorijiy investitsiyalarni jalb etishda investitsion jozibadorlikni oshirish istiqbollari	954
To'laganova Ruhshona Farrux qizi	
Raqamli iqtisodiyotga o'tish sharoitida maktabgacha ta'lim xizmatlarini holati	959
Umurzakova Dilnoza Egamberdiyevna	
Issues of Improving Production Cooperation in the Industry Network of Our Country	964
Xomidov Mirodiljon Xasanboy o'g'li	
Foydaning soliq obyektiga sifatida shakllantirish zaruriyati.....	971
Yo'ldasheva Mohiraxon Ochestva	
O'zbekistonda energetika korxonalari faoliyatida korporativ boshqaruvining baholash usullarini tahlili.....	975
Abduraxmonova Zarina Muysinjonovna	
Soliq organlari va soliq to'lovchilar o'rtasidagi munosabatlarning yangi tizimi sharoitida soliq nazorati.....	980
Abdusherozov Abdullo Baxtiyorovich	
"Ijtimoiy himoya yagona reyestri" axborot tizimining aholini ijtimoiy himoya qilishdagi o'rni.....	984
Aliyev Ma'ruf Komiljon o'g'li	
O'zbekistonda sug'urta kompaniyalarining moliyaviy barqarorligini ta'minlash yo'nalishlari.....	991
Baxriyev Dilshod Rizvonkulovich	
Анализ влияния цифровой экономики на эффективность налоговых органов	996
Бобомуротова Манзура Панжи кизи	
Tadbirkorlik muhitini yaxshilash orqali kambag'allikni qisqartirish va aholi daromadlarini oshirishning iqtisodiy-ijtimoiy ahamiyati.....	1000
Irmatova Lola	
Korxonalarda pul mablag'lari auditini takomillashtirish yo'llari.....	1005
Karamatova Noiba Xusniddinovna	
Hududlarda inklyuziv turizmni rivojlanish muammolari va istiqbollari.....	1010
Qo'ziboyev Boxodir Azzamboy o'g'li, Ibragimov Behruz Ravshan o'g'li	
Yashil iqtisodiyotga o'tish ekologik barqarorlikning muhim omilidir	1014
Yuldashev Farhodbek Abdumutalibovich	
Strategik boshqaruv hisobini tashkil etish asoslari va tamoyillarini takomillashtirish.....	1017
Pardayeva Shahnoza Abidinabiyevna	
Факторы развития культурного туризма в Узбекистане	1022
Пулатова Сурайё Юлдашевна	

Iqtisodiyotni raqamlashtirish sharoitida oilaviy korxonalarining xizmatlar ko'rsatish sohasidagi o'rni va funksiyalari.....	1026
Tog'ayeva Dilnoza Azamatovna	
Совершенствование методологии исследования демографических процессов.....	1031
Тула Нодирбек Баходир угли	
Инновационные технологии в сфере страхования.....	1037
Хайдарова Нигинахон Шухрат кизи	
Iqtisodiyotni innovatsion isloh qilish sharoitida yer hisobini yuritishning ahamiyati.....	1042
Hojiyev Qo'chqor Mamadiyorovich	
Qattiq maishiy chiqindilarni utilizatsiya qilish orqali qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan keng foydalanishni takomillashtirish.....	1047
Sherqulov Nodir Erkin o'g'li	
Мировой опыт использования денежных и натуральных трансфертов в социальном обеспечении.....	1052
Гулноза Тохировна Самиева	
Davlat xaridlarini amalga oshirish orqali raqobatni rivojlantirish yo'llari.....	1057
Majidov Nizomjon	
Raqamli iqtisodiyot davrida kontent marketingdan foydalanish va uning bosqichlari.....	1064
Tohirjonov Ahmadjon Tohirjon o'g'li, Ergashxodjayeva Shaxnoza Djasurovna	
Aksiyadorlik jamiyatlari kapitalini shakllantirish manbalari va usullarini takomillashtirish.....	1070
Norqulov Mirsaid Tulqin o'g'li	
Qishloq xo'jaligi sohasida investitsion jozibadorlikni oshirish zaruriyati.....	1075
Badalov Jamshid Jamolovich	
Foyda solig'i tushumi va uning O'zbekiston soliq-budjet tizimidagi ahamiyati.....	1080
Shirinov Sabir Erkinovich	
O'zbekistonda davlat korxonalari aksiyalarini moliya bozorlarida sotishni jadallashtirish yo'nalishlari.....	1084
Anvar Eshmatov	
Baliqchilik xo'jaliklarida xodimlar bilan hisob-kitoblar hisobining tashkiliy va uslubiy jihatlarini.....	1088
Ametova Nasiba Danilovna	
Tijorat banklari tomonidan eksportyor korxonalarining kreditlash amaliyotini takomillashtirish.....	1092
Bayjanova Gozzal Sarsengaliyevna	
Digital Transformation of Tax Systems.....	1096
Boburjon Turanboyev Qodirjon o'g'li, Musabekov Sherali Nazarali o'g'li	
Yangi O'zbekistonda xotin-qizlarning ijtimoiy-iqtisodiy faolligini oshirish yo'nalishlari.....	1101
Raxmonova Aziza Tolibovna	
Transitioning to a Green Economy and Implementing Sustainable Technological Changes in Uzbekistan.....	1106
Umarov Elshod G'ulom o'g'li	
Texnik yo'nalishdagi oliy ta'lim muassasalari daromadlari tarkibi va ularning o'ziga xos jihatlari.....	1112
Yuldashov Elmurod Abdujalil o'g'li	
Совершенствование системы профессионального управления жилищно-коммунальным хозяйством Узбекистана.....	1116
Икромовна Ханифа Одилловна	
Sanoat korxonalarini kreditlash amaliyotining zamonaviy holati.....	1121
Kamalova Jamila	
O'zbekistonda davlat ishtirokidagi korxonalarining huquqiy maqomi va ularni isloh qilishning istiqbollari.....	1125
Qahhorov Azizjon Ahror o'g'li	
Nodavlat notijorat tashkilotlari mablag'lari va ulardan foydalanish to'g'risidagi bajarilishlarga oid hisobotni tuzish va taqdim etish tartibi.....	1131
Ne'matov Oybek Ismatullayevich	
Предприятие автомобильной промышленности как объект реализации концепции устойчивого развития.....	1136
Туйчиев Комилжон Лазизович	
Tijorat banklari aktivlari diversifikatsiyasining nazariy ahamiyati.....	1143
O'ktamova Nozima Narzulla qizi	
Tijorat banklarida yangi masofaviy bank xizmat turlarini rivojlantirish.....	1146
Umarov Abdulquddus Abdilxatovich	
Некоторые вопросы эконометрической оценки CES – функций и их практическое применение в экономических задачах.....	1151
Шадиева Гулнора Мардиевна, Усманов Фарзод Шохрухович	
Использование искусственного интеллекта в спортивной индустрии.....	1158
Усманова Дилфузахон Иброхимовна	
The Role and Significance of Internal Audit as an Effective System of Internal Control in Business Entities.....	1163
Po'latov Sherzodbek Oybek o'g'li, Farmonov Ilhomjon Iqboljon o'g'li	

Qishloq xo'jaligini barqaror rivojlantirishda investitsiyalardan foydalanishni takomillashtirish (Andijon viloyati misolida)	1168
Xolmatov Sanjarbek Xojimatovich	
O'zbekiston temir yo'l transport tizimi rivojlanishining asosiy ko'rsatkichlari	1174
Qilichev Umid Ibadullayevich	
Hozirgi kunda O'zbekiston Respublikasi sharoitida raqamli banklar resurslarini oshirish choralari	1181
Xamraqulova Gulnozaxon Faxriddin qizi	
O'zbekiston Respublikasi tijorat banklari kredit foiz stavkasini muvofiqlashtirish masalalari	1185
Jumayev Muzaffar Mahmud o'g'li	
O'zbekistonda Islom banklari faoliyatini tashkil etishning ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati	1191
Vasiyev Alisher Samiyevich, Sayfullayev Sirojiddin Soli o'g'li	
Islom iqtisodiyotining mohiyati	1197
Sayfullayev Sirojiddin Soli o'g'li	
Budjet mablag'larini taqsimlanishi va maqsadli sarflanishida inson kapitalidan foydalanish va jamoatchilik nazoratining samaradorligi	1201
G'ofurov Bekzod Fayzulla o'g'li	
Maxsus iqtisodiy zonalar investitsiya muhiti jozibadorligini oshirishda tarif va notarif mexanizmlaridan foydalanish imkoniyatlari	1207
Ja'sur Umirzoqov Artiqboy o'g'li	
Перспективное развитие промышленной кооперации между странами	1212
Назарова Раъно Рустамовна, Жартай Жанибек Маратулы	
Soliqlar yig'iluvchanligini oshirishga ta'sir etuvchi omillar	1218
Berdiyeva Uguloy Abduraxmanovna	
Ta'lim sifatini ta'minlash oliy ta'lim xizmatlari bozorini rivojlantirishning asosiy omili	1222
Nematov Inatillo Ubaydullayevich	
Aholiga ko'rsatiladigan bank xizmatlarini takomillashtirish	1228
Umurzakova Adiba Ochilovna	
Tijorat banklari resurslari shakllanishining manbalari va yo'llari	1232
Raxmanov Ilxom Xurramovich	
Факторы развития культурного туризма в Узбекистане	1238
Пулатова Сурайё Юлдашевна	
Пути эффективного использования внутренних инвестиций в национальной экономике	1242
Рафиева Зарина Хусановна	
Development of the Country's Economy Through the Development of the Stock Market in Developing Countries	1246
Akhmedov Doniyorbek	
O'zbekistonda raqamli iqtisodiyotini rivojlanishi va uning asosiy yo'nalishlari	1250
Azizova Manzura Ibragimovna	
The theoretical importance of product cost reduction in industrial production	1254
Dilfuza Baxramovna Safarova	
Fond bozorlarining tashkil etilishi va rivojlanish tendensiyalari	1261
Shamsiyev O'ktam Sayfitdinovich	
Mamlakatda davlat tibbiyot muassasalarining tutgan o'rni va ularni rivojlantirish yo'nalishlari	1266
Sultonova Mushtariy Abdulabbosovna	
Obligatsiyalar bozorida banklarning ishtiroki va ahamiyati	1272
Xushvaqov Islombek Muxammadi o'g'li	
Milliy iqtisodiyotimizda investitsiya portfelini shakllantirishning nazariy asoslari	1277
Ibragimov Gafurjan Axmetovich	
Kompaniyalarning tashqi savdo faoliyatini moliyalashtirishning nazariy asoslari va xorij tajribasi	1282
Ibragimov Mansur Axmedovich	
Mahalliy byudjetlar xarajatlari ijrosining samaradorligini oshirish masalalari (Jizzax viloyati misolida)	1286
Mamayusupov Omonulla Mamatqulovich	
Ключевые факторы успеха в мотивации и управлении проектными командами	1294
Мансурова Севара Мансуровна	
Mehmonxona biznesida CRM tizim xizmatlarini loyihalash	1297
Ishanxodjayeva Dilfuza Erkinovna	

IQTISODIYOTNING XUSUSIY SEKTORIDA INSON RESURSLARILARNI MODDIY RAG'BATLANTIRISHNI TAKOMILLASHTIRISHDA XORIJ TAJRIBASI

Baxtiyorova Umida Ulug'bek qizi

Buxoro innovatsiyalar universiteti 2-bosqich magistri

Annotatsiya: Ushbu maqolada bozor munosabatlarining jadal rivojlanishida iqtisodiy muammolarni hal etishning yangicha usullari, mamlakatning iqtisodiy salohiyati va uning o'sish sur'atlarini belgilaydigan ko'rsatkichlari, xodimlarning salohiyati va ko'nikmalaridan foydalanish samaradorligi hamda samaradorligini oshirish yo'llari ko'rsatilgan. Mamlakatimizning xususiy sektorida faoliyat yurituvchi inson resurslarni boshqarish va moddiy rag'batlantirish jarayonidagi aniqlangan muammolar va ularni hal etish yo'llariga oid tavsiyalar keltirib o'tilgan.

Kalit so'zlar: Xususiy sektor, iqtisodiy salohiyat, nodavlat sektor, ish motivatsiyasi, "kapillyar" tomirlar, menejerlar, HR menejerlari, HR texnologiyalar, inson resurslarni boshqarish, ichki korporativ trening, motivatsiya.

Abstract: This article shows new methods of solving economic problems in the rapid development of market relations, indicators that determine the country's economic potential and its growth rate, the efficiency of using the potential and skills of employees, and ways to increase efficiency. In the private sector of our country identified problems in the process of human resources management and financial incentives and recommendations on ways to solve them are given.

Key words: Private sector, economic potential, non-state sector, labor motivation, "capillary" veins, managers, HR managers, HR technologies, human resource management, internal corporate training, motivation.

Аннотация: В данной статье показаны новые методы решения экономических задач в условиях бурного развития рыночных отношений, показатели, определяющие экономический потенциал страны и темпы его роста, эффективность использования потенциала и навыков работников, а также пути повышения эффективности. В частном секторе нашей страны выявлены проблемы в процессе управления человеческими ресурсами и финансовым стимулированием и даны рекомендации по путям их решения.

Ключевые слова: Частный сектор, экономический потенциал, негосударственный сектор, трудовая мотивация, "капиллярные" вены, менеджеры, HR-менеджеры, HR-технологии, управление человеческими ресурсами, внутри-корпоративное обучение, мотивация.

KIRISH

Iqtisodiyotning xususiy mulkchilik va xo'jalik yuritishning erkin bozor usullariga, iqtisodiy alohidalashuviga asoslangan sohasi. Bozor iqtisodiyoti davlat va nodavlat sektorlaridan iborat. O'z navbatida, nodavlat sektori xususiy va jamoa sektorlariga bo'linadi. Xususiy sektor nodavlat sektorining bosh bo'g'ini. Xususiy sektordagi moddiy va moliyaviy resurslar, yaratilgan mahsulot va xizmatlar xususiy mulk hisoblanadi. Bu sektor xususiy korxonalar, firmalar, moliya kompaniyalari, xo'jaliklar, banklar, jamg'armalardan iborat va iqtisodiyotning hamma tarmoqlarida amal qiladi¹.

Mamlakatning iqtisodiy salohiyati va uning o'sish sur'atlarini belgilaydigan ko'rsatkichlar ko'p. Ammo ular orasida asosiy mezon bu – yalpi ichki mahsulot (YAIM). O'tgan yili mamlakatimizda YAIMning yillik o'sish sur'ati 7,4 foizni tashkil etib, joriy narxlarda 734,6 trln. so'mga yetdi. Bu pandemiya oqibatlarini hali barham topmagan, ko'pchilik mamlakatlar iqtisodiyoti repessiyani boshidan kechirayotgan sharoitda dunyodagi eng yuqori ko'rsatkichlardan biridir. Bu vaqtda sanoat ishlab chiqarish 8,7 foiz, asosiy kapitalga investitsiyalar 5,2 foiz, qurilish ishlari 6,8 foiz, chakana savdo aylanmasi 12 foiz, tashqi savdo aylanmasi 16 foizga o'sdi. Aholi jon boshiga to'g'ri keladigan YAIM 5,3 foizga o'sib, 21 mln. so'mdan oshdi. 2022-yil yakuni bo'yicha yalpi ichki mahsulot (yalpi qo'shilgan qiymat) tarkibi quyidagi ko'rinishga ega bo'ldi.

Yalpi qo'shilgan qiymat – 100 foiz, shu jumladan:

¹ https://uz.wikipedia.org/wiki/Xususiy_sektor

- qishloq, o'rmon va baliqchilik xo'jaligi – 26,9%;
- sanoat (qurilish bilan) – 34,5%;
- xizmatlar – 38,6%².

Xususiyy biznes va kichik tadbirkorlik O'zbekiston iqtisodiyotiga xos voqea bo'lib qoldi. Hozirgi paytda mam-lakatimizda 462,8 ming kichik korxona va mikrofirmalar faoliyat olib bormoqda. Birgina o'tgan yilning o'zida 98,9 (dehqon va fermer xo'jaliklarisiz) ming kichik korxona yangidan ish boshladi. Kichik tadbirkorlikning yalpi ichki mahsulotni yaratishdagi ulushi 55 foizga yetdi. Sanoat mahsulotlarining 27, qishloq, o'rmon va baliqchilik xo'ja-liklari mahsulotining 96,7, qurilish ishlarining 72,4, investitsiyalarning 47,9 savdoning 82,1, xizmatlarning 51,1, yuk tashishning 49,4, yo'lovchi tashishning 92,8, eksportning 22,3 va importning 48,7 foizi ana shu "karliklar" hissasiga to'g'ri kelmoqda.

Kichik korxona va mikrofirmalar "kapillyar" tomirlarda iqtisodiyotni oziqlantiradi, barcha bo'g'inlarga yetib boradi. Yirik va o'rta ishlab chiqarishda hosil bo'ladigan "yoriq"larni to'ldiradi, resurslardan samarali foydalanish imkonini beradi, do'konlarni arzon va zarur tovar va xizmatlar bilan to'ldiradi, raqobatni kuchaytirish hisobiga mahsulot sifatini oshirish hamda arzonlashtirishga olib keladi. Kichik biznes manyovrchan, bozor konyunktur-asiga tez moslashadi. O'zi kichkina bo'lsa ham uning xizmati katta.

Agar ular bozorga o'z holicha, tavakkalchilik bilan emas, balki buyurtma asosida yirik korxonalar bilan inte-grallashib chiqadigan bo'lsa, natija bundan ham yaxshi bo'lishi aniq³.

Tajribali tadbirkor o'z inson resurslarilarga ehtiyotkorlik bilan yondashib, o'z vaqtida rag'batlantirish va xato-larga javob berish tartibini joriy etish muvaffaqiyatli biznesning kaliti ekanligini biladi.

Ish motivatsiyasi deganda kompaniya ishini shunday tashkil etish tushuniladiki, har bir kishi o'z kasbiy vazi-falarini eng yaxshi tarzda bajarishga va "qo'lidan kelganini qilishga" harakat qiladi. Boshqacha qilib aytganda, har bir xodimmehnat unumdorligini oshiradigan va umumiy maqsadga erishishga qaratilgan ichki rag'batni oladi.

Aholining munosib va rasmiy ish bilan bandligini ta'minlash maqsadida "O'zbekiston Respublikasining 2021-2030-yillarda aholi bandligiga ko'maklashish strategiyasi" ishlab chiqildi. Ushbu strategiyani amalga oshirish natijasida erishiladigan maqsadli ko'rsatkich va indikatorlar 2030-yilgacha bo'lgan davrda barqaror rivojlanish sohasidagi milliy maqsad va vazifalar samarali va munosib ish bilan bandlikni oshirish asosida barqaror va umumqamrovli iqtisodiy o'sishga xizmat qiladi⁴.

MAVZUGA OID ADABIYOTLARNING TAHLILI

Iqtisodiyotning xususiyy sektorida inson resurslarilarni moddiy rag'batlantirishni va motivatsiya muammo-larini S. Adams, K. Alderfer, R. Arkrayt, C. Babbic, M. Bolton, B. Vayner, V. Vrum, V. Jevons, G. Kelli, K. kabi xorijiy olimlar o'rgandilar. Levine, E. Lawler, D. McClelland, A. Maslow, E. Mayo, W. Ouchi, R. Owen, L. Porter, S. Ritchie, A. Smit F. Tylor, D. Watt, M. P. Follett, G. Ford, X. Gekxauzen, G. Emerson va boshqalar. Mehnat faoliyatini rag'batlantirish tushunchalarini rus olimlardan N. Vitke, L. Vigodskiy, A. Gastev, A. Zdravomyslov, L. A. Kostin, L. E. Kunelskiy, E. I. Kapustina, A. Leontyev, V. Yadov va boshqalar, kabi olimlar tomonidan ham tadqiq qilingan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Maqolada ilmiy abstraksiyalash, tizimli yondashuv, tadqiqot obyektlari va olingan natijalarni bayon qilish usullaridan foydalanilgan.

TAHLIL VA NATIJALAR

Bozor munosabatlarining jadal rivojlanishi iqtisodiy muammolarni hal etishning yangicha usulini talab qiladi. Buning eng muhim usullaridan biri – xodimlarning salohiyati va ko'nikmalaridan foydalanish samaradorligi va samaradorligini oshirishdir. Hozirgi iqtisodiy vaziyatda inson resurslari oldida turgan asosiy muammo shundaki, turli sohalardagi menejerlar qo'l ostidagilarni yanada samaraliroq ishlashga rag'batlantiradilar. Albatta, motivat-sion vositalar nafaqat xodimlarning samaradorligi, balki tashabbuskor bo'lish, strategik qarorlar qabul qilish va g'oyalarni amalga oshirishda muvaffaqiyatga erishish uchun hamdir. Rahbarlar tashkilotning strategik maqsad-lari va taktik maqsadlariga erishishga qaratilgan vazifalarni bajarish uchun yuqori malakali va ma'lumotli ish-chilarni jalb qilishdan manfaatdor. Shu munosabat bilan, menejerlar o'z ishlarini muvofiqlashtirish, tegishli moti-vatsiya tizimini yaratish uchun zarur moddiy va moliyaviy resurslar bilan ta'minlash uchun bo'ysunuvchilarning ish jarayonini tashkil etishlari kerak. Ko'p millatli kompaniyalarda barcha vakillarga tegishli yagona standartlar mavjud. Bu xodimlarni rag'batlantirish jarayonida HR texnologiyasining yetarli darajada moslashuvchan emas-ligiga olib keladi. HR menejerlari xodimlarni rag'batlantirishga katta e'tibor berishadi, chunki bu kompaniyaning strategik maqsadlariga erishishning asosiy vositalaridan biridir (Cavanagh, 1984)⁵.

2 <https://iaau.uz/oz/news/1673>

3 <https://iaau.uz/oz/news/1673>

4 <https://review.uz/uz/post/2016-2021-yillarda-mehnat-bozorida-amalga-oshirilgan-ishlar-va-erishilgan-Natijalar-sharhi>

5 <http://hj.diva-portal.org/smash/get/diva2:1067887/FULLTEXT01.pdf>

Mamlakatimizning xususiy sektorida faoliyat yurituvchi inson resurslarni boshqarish va moddiy rag'batlantirish jarayonida bir qator muammolar ko'zga tashlanadi.

Mamlakatimiz xususiy sektoridagi mavjud muammolarni hal etish uchun biz bir qator xorijiy kompaniyalari tajribasini ko'rib chiqdik.

Ko'pgina xorijiy kompaniyalar inson resurslarni boshqarish biznesni boshqaradigan va strategik maqsadlarga erishishga yordam beradigan manba sifatida ko'rishadi. Bunday tashkilotlarning menejerlari inson resurslarilarni tayyorlashga juda ko'p pul – daromadning 30 dan 50% gacha investitsiya kiritadilar. Bunday investitsiyalar odatda o'zini oqlaydi: malakali inson resurslarilar kompaniyani tezroq rivojlantiradi.

Qo'shma Shtatlardagi biznes rahbarlari o'z budjetlarining kamida 30 foizini kadrlar tayyorlashga sarflaydilar. Ko'pincha ular kouchinglar bilan ishlash, haqiqiy ishlab chiqarish jarayonlarini o'rgatish va guruh bo'lib qarorlarini qabul qilish amaliyotidan foydalanadilar.

Kompaniya har bir inson resurslarining rivojlanishini kuzatib borish va muntazam ravishda inson resurslarilarning malakasini oshirishga harakat qiladi. Amerika tizimining o'ziga xos xususiyati shundaki, u kompaniya inson resurslarilari o'rtasida raqobatni keltirib chiqaradi. Va ichki korporativ treningdan tashqari, inson resurslarilar ko'pincha tashqi kurslardan o'tadilar.

Xorij firmalari misolida inson resurslarini boshqarish va moddiy rag'batlantirishga oid misollarni ko'rib chiqamiz.

Dunyoga mashhur kompaniyalarda xodimlarni boshqarish jarayoni

1. Kompaniya tajribali inson resurslarilarini o'yin elementlaridan foydalangan holda o'zlarini kouch sifatida rivojlantirishga undaydi.
2. Kompaniya uch haftalik tanlovlarni boshlaydi, unda kouch-talaba juftliklari eng yaxshi kouch dueti unvoni uchun kurashadilar.

1. Tesla kompaniyasida Tesla-START deb nomlangan o'quv kursi mavjud bo'lib, bu har bir yangi kompaniya mutaxassisi olishi kerak bo'lgan intensiv o'quv kursi bo'lib hisoblanadi.
2. Intensiv kurs davomida tinglovchilar nazariyani o'rganadilar va amaliy laboratoriya ishlaridan o'tadilar. Ular materialni qisman mustaqil ravishda o'zlashtirishlari kerak. Har bir bitiruvchi Tesla sertifikatini oladi.

1. Kompaniya o'z ishini avtomatlashtirish tufayli lavozimini yo'qotish xavfi ostida bo'lgan ishchilar uchun oltita dastur ishlab chiqdi.
2. Amazon shuningdek, bir qator lavozimlarga nomzodlar uchun intensiv kurslarni o'tkazadi. Ishga qabul qilishdan oldin arizachi bir oylik kursdan o'tadi. Bu tanlangan mutaxassisa kompaniyada ishlashga tezda moslashish imkonini beradi.

Ko'pgina tez ovqatlanish kompaniyalari bilan bog'liq muammo – bu inson resurslarilarning yuqori almashinuvidir. Kompaniyalar strategik maqsadlarga ko'proq vaqt ajratish o'rniga doimiy ravishda yangi inson resurslarilarni qidirishga majbur. Chipotle inson resurslarilarning sadoqatiga tayanishga va inson resurslarilarni rivojlantirish bilan shug'ullanishga qaror qildi.

Kompaniyaning barcha inson resurslarilari imtiyozlar olishni boshladilar. Shuningdek, ular oflayn va onlayn korporativ treningdan o'tish orqali o'z malakalarini oshirish imkoniga ega bo'ldilar.

Texnologiya, biznes va salomatlik bo'yicha kurslar virtual platformada mavjud. Bu yerda kompaniya kouchlik dasturini amalga oshiradi, har chorakda bo'limlar uchun treninglar o'tkazadi va taniqli ma'ruzachilar ishtirokida davra suhbatlari tashkil etadi.

Workday kompaniyasi – bu inson resurslari, moliyaviy va ta'lim boshqaruvi uchun dasturiy ta'minotni ishlab chiqadigan kompaniya.

Workday kompaniyasi tadqiqotchilari ko'pchilik odamlarning o'zlari va ularning menejerlari malaka va potentsialni to'g'ri baholay olmagan uchun kompaniyalarni tark etishini kuzatishdi.

Workday kompaniyasi mutaxassislari har bir inson resurslarini sun'iy intellekt asosida baholovchi dastur ishlab chiqdi. Inson resurslarining ish tajribasi haqidagi ma'lumotlar platformaga yuklanadi va uning hozirgi ko'nikmalari baholanadi.

AI ma'lumotlar bazasi 800 000 ta professional sohada 1,4 million ko'nikmalarga oid ma'lumotlarni saqlaydi. Platforma har bir foydalanuvchining malakasini tahlil qiladi va ularni, masalan, menejering talablari yoki loyiha xususiyatlari bilan solishtiradi. Natijada, dastur vakansiya yoki loyiha uchun eng munosib nomzodlarni tanlaydi. Menejer, shuningdek, xodim yoki jamoani baholashi, kuchli va zaif tomonlarini aniqlashi hamda bu bilimlardan loyihalar ustida ishlash, bo'lim yoki kompaniyani rivojlantirishda foydalanishi mumkin.

Xuddi shu tamoyilga ko'ra, platformada yangi kelganlar o'zlari uchun eng mos kouchlarni topishlari mumkin va tajribali inson resurslarilar yangi inson resurslarilar uchun kouch sifatida harakat qilishlari mumkin.

Yevropa tashkilotlarida inson resurslarilarni tayyorlash tajribasi.

Yevropa tizimi Amerikanikiga o'xshaydi. Kompaniyalar ko'pincha korporativ budjetining 30% gacha inson resurslarilarni o'qitishga sarflaydi. Ammo Qo'shma Shtatlardan farqli o'laroq, Yevropada biznes ko'pincha xalqaro darajaga chiqishga qaratilgan. Shuning uchun bu yerda biznesning asosiy maqsadi ko'pincha korporatsiya ichida emas, balki bozorda raqobatni yaratishdir. Lekin maqsadga erishish vositalari bir xil – yuqori malakali kadrlar tayyorlash.

Bosh qarorgohi Yevropada joylashgan xalqaro kompaniyada kadrlar tayyorlash ko'pincha mentorlik, masofaviy va yuzma-yuz tajriba almashishga asoslanadi.

Mentorlik qadim zamonlardan beri mavjud: Aristotel Makedoniyalik Iskandarning ustози, Sokrat esa Aflo-tunning ustози edi. Zamonaviy talqinda ustoz – bu kam tajribali odamga martaba qurish, foydali fazilatlarini rivojlantirish va keng tarqalgan xatolardan qochishga yordam beradigan o'z sohasidagi mutaxassis. Aslida, bu muvaffaqiyatga erishgan va o'z sirlarini boshqa odam bilan bepul baham ko'rishga tayyor bo'lgan murabbiy.⁶

Yevropada faoliyat yurituvchi mashhur kompaniyalardan biri bo'lgan Heineken kompaniyasida inson resurslarini tayyorlash quyidagi tartibda amalga oshiriladi. Heineken ichki korporativ tadqiqot o'tkazdi, natijada menejerlarning 86 foizi yangi xodim bilan ko'proq muloqot qilishni xohlashini aniqladi. Kompaniyada teskari mentorlik tizimi joriy qilingan, bunda kichik xodim o'rta va yuqori darajali menejerlar uchun kouchga aylanadi. Natijada, boshqaruv xodimlari kompaniya faoliyatiga yangicha nuqtayi nazarga ega bo'ladilar va biznesni rivojlantirish uchun qanday masalalar ustida ishlash kerakligini tushunadilar.

Heineken, shuningdek, turli mamlakatlardan kelgan xodimlar tajriba almashadigan inklyuziv xalqaro dasturga ega. Bunday yondashuv, kompaniya rahbarlarining fikriga ko'ra, birinchi navbatda, insonning hurmat va xavfsizlikka bo'lgan asosiy ehtiyojlarini qondirishga, shuningdek, global darajada iste'molchilarning mentalitetini yaxshiroq tushunishga yordam beradi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Yuqoridagi xorijiy kompaniyalarning tajribalaridan shuni qisqacha xulosa qilish mumkinki, xorijiy kompaniyalar inson resurslarilarni tayyorlashga katta mablag' sarflaydi. Ushbu investitsiyalar o'z samarasini beradi: malakali inson resurslarilar tufayli biznes tezroq rivojlanadi.

1. AQSHda kompaniya rahbarlari tashkilot ichida sog'lom raqobat uchun sharoit yaratadilar. Inson resurslarilar martaba zinapoyasida yuqoriga ko'tarilish imkoniyati sifatida rivojlanishga undaydi.
2. Yevropada ko'plab kompaniyalar jahon bozorida raqobatlashish uchun kurashmoqda. Ular turli mamlakatlarda joylashgan inson resurslarilar o'rtasida kouchlik va tajriba almashish bilan shug'ullanadilar.
3. AQSH va Yevropada mentorlik usuli, masofaviy ta'lim va tajriba almashish ko'pincha qo'llaniladi. Ular nafaqat uyda, balki tashqarida ham mashq qilishadi.

Xorij tajribalaridan ko'rinib turibdiki, kompaniya rahbarlari xodimlarni samarali boshqarish bilan birga ular faoliyatda unumli mehnat jarayoni bilan shug'ullanishlari uchun turli xildagi motivlardan foydalanishni ham afzal ko'radilar.

6 <http://hj.diva-portal.org/smash/get/diva2:1067887/FULLTEXT01.pdf>

Amerika tajribasi	Yevropa tajribasi	Osiyo tajribasi
Shaxsiyatni hurmat qilish	Adolat uchun to'lash	Munosabatlarni uyg'unlashtirish
Umr bo'yi kafolatlangan bandlik	Rahbariyat o'z xatti-harakatlarini so'zlari bilan moslashtirish	Xodimlarni hurmat qilish
Ishchilarning teng maqomi	Odamlar o'z yo'lini olish uchun tashkilot vakolatlarini suiiste'mol qilmaslik	Shaxsiyatni tan olish
	Ko'tarilishlar xizmat muddatiga asoslanmasligi kerak	G'olib jamoada bo'lish
		Ilhomlantiruvchi korporativ missiyalar
		Barqarorlik va turli xillik
		Xodimni eshitish va diqqat qilish

Biz yuqoridagi xulosalardan kelib chiqib, mamlakatimizda faoliyat yurituvchi xususiy tadbirkorlik subyektlari tomonidan xodimlarni oqilona boshqarish va rag'batlantirish uchun quyidagi samarali usullardan foydalanishni tavsiya qilamiz. Bu samarali xorijiy iqtisodchi olimlar tomonidan ishlab chiqilgan nazariyalar hisoblanib, xususiy tadbirkor o'z nuqtayi nazaridan kelib chiqib, ushbu nazariyalarni amalda qo'llasa maqsadga muvofiq bo'lar edi.

Birinchiidan, Gerzberg korxona faoliyatini yaxshilash uchun tashqi va ichki usullardan foydalanishni taklif qiladi. Tashqi usullar qulay mehnat sharoitlarini yaratishni, ichki usullar esa tashkilotda ishlashdan qoniqish hosil qilishni o'z ichiga oladi⁷.

Ikkinchiidan, Teylor fiziologik ehtiyojlarni qondirish uchun bo'ysunuvchilarning instinktlari va istaklaridan foydalanishni maslahat beradi.

Uchinchiidan, Maslou ishni inson resurslarilarga o'z ehtiyojlarini qondirish imkoniyati sifatida qarashni taklif qiladi. Maslou barcha ehtiyojlarni ierarxiya (piramida) shaklida ko'rib chiqadi.

To'rtinchiidan, MakKlelland inson istaklarining turlari haqida nazariyani ilgari suradi:

- quvvat;
- muvaffaqiyat;
- muayyan tabaqaga mansub.

Inson resurslarilarning aksariyati ma'lum bir kompaniya safida bo'lishdan xursand bo'lib, ularning maqomini qadrlashadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. <https://challengelenge.com/article/master-dzheday-kto-takoy-mentor-i-zachem-on--nuzhen/>
2. <https://searchinform.ru/kontrol-sotrudnikov/motivatsiya-personala/zarubezhnyj-opyt-motivatsii-personala/>
3. http://www.science.vsu.ru/dissertations/7804/Диссертация_Дашкова_Е.С..pdf
4. <https://searchinform.ru/kontrol-sotrudnikov/motivatsiya-personala/metody-motivatsii-personala/>
5. <https://review.uz/uz/post/2016-2021-yillarda-mehnat-bozorida-amalga-oshirilgan-ishlar-va-erishilgan-Natijalar-sharhi>
6. <http://hj.diva-portal.org/smash/get/diva2:1067887/FULLTEXT01.pdf>
7. Яковлева, Т. Г. Эффективные системы оплаты труда. Как построить оплату труда, чтобы она стимулировала работников трудиться с максимальной отдачей: учебное пособие / Т. Г. Яковлева – М.: Альфа-Пресс, 2006. – 162 с.
8. Ярышина, В. Н. Инновационные трансформации оплаты труда в современной экономике: дис. ... канд. экон. наук.: 08.00.05 / В. Н. Ярышина. – Воронеж, 2015. – 180 с.
9. Яхонтова, Е. С. Стратегическое управление персоналом: учебное пособие/Е. С. Яхонтова; Рос. акад. нар. хоз-ва и гос. службы при Президенте Рос. Федерации. – Москва: Дело, 2013. – 378 с.
10. Anne, B. Building a high morale workplace / B. Anne – New York: London: McGraw-Hill, – 2003. 167 p.
11. Armstrong, M. Employee Reward / M. Armstrong. – London: Fakenham Photosetting, 1999. – 515 p.
12. Aubrey, C. Daniels, Bringing out the best in people: how to apply the astonishing power of positive reinforcement / C. Aubrey. New York: London: McGrawHill, 2000. – 245 p.
13. Bereman, N. A., Lengnice-Hall M. L., Compensation Decision Making (computer-based approach) / N. A. Bereman, M. L. Lengnice-Hall. – The Dryden Press, Harcourt Brace College Publishers, 1994. – 116 p.
14. Farmer, S., Seers, A. Time Enough to Work: employee motivation and entrapment in the workplace / S. Farmer, A. Seers // Time and society. Sage Publications. – 2004, Vol. 13; PART 2/3.-P. 265-284.
15. Kelley, H. H. Attribution Theory in Social Psychology. Nebraska Symposium on Motivation / H. H. Kelley. – № 15. 1967. – P. 192-238.
16. Latham, G. P., Pinder, C. C. Work Motivation Theory and Research at the Dawn of the Twenty-First Century/ G. P. Latham, C. C. Pinder. // Annual review of psychology. 2005. – Vol. 56. –P. 485-516.

⁷ <https://searchinform.ru/kontrol-sotrudnikov/motivatsiya-personala/metody-motivatsii-personala/>

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2023. № 11-12

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnalning ilmiyligi:

"Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.